

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع: تحول نظام بانکی در مسیر سرمایه‌گذاری برای تولید

نویسنده: محمد هاشمی^۱

مقدمه

در فضای اقتصادی معاصر، نظام بانکی به‌عنوان ستون فقرات تأمین منابع مالی و توسعه اقتصادی کشور شناخته می‌شود. از این رو، تحول در سیاست‌های بانکی و قوانین و مقررات مربوط به فعالیت‌های بانکی از اهمیت بسزایی برخوردار است. «سرمایه‌گذاری برای تولید» به عنوان شعار سال جدید که توسط مقام معظم رهبری اعلام شده است، دربردارنده دعوت به بازنگری و تحول در رویکرد تأمین مالی و بانکداری است؛ به نحوی که منابع مالی، به جای سوق یافتن به بازارهای غیرمولد نظیر ارز و طلا، به سمت فعالیت‌های تولیدی و مولد هدایت شود. در این یادداشت، ابتدا به تحلیل نقش این شعار در نظام بانکی پرداخته شده و سپس به بررسی الزامات و چارچوب‌های حقوقی جهت تحقق اهداف اقتصادی و اجتماعی پرداخته شده است.

۱. نقش شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» در نظام بانکی

شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» تلاشی است جهت تغییر الگوی سرمایه‌گذاری در کشور؛ به گونه‌ای که منابع مالی نه به عنوان وسیله‌ای برای حفظ ارزش سرمایه در برابر تورم و بی‌ثباتی بازارهای ارز و طلا، بلکه به‌عنوان ابزاری برای تقویت بخش تولید و رشد اشتغال به کار گرفته شود. این تغییر رویکرد، مستلزم اصلاح قوانین و مقرراتی است که فعالیت‌های بانکی را در جهت حمایت از تولید و صنایع مولد هدایت می‌کنند. در این راستا، بانک مرکزی به عنوان نهاد کلیدی در نظام بانکی کشور، وظیفه دارد تا با تنظیم سیاست‌های پولی و اعتباری، شرایط لازم برای تأمین مالی طرح‌های تولیدی را فراهم آورند. به عبارت دیگر، شعار اعلام شده، الزام تجدیدنظر در مأموریت بانک مرکزی به عنوان نهاد تنظیم‌کننده نظام پولی را به همراه دارد.

۲. شعار سال و الزامات تحقق آن در حوزه حقوق بانکی

۱- پژوهشگر اندیشکده حقوق بانکی دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، شماره تماس: ۰۹۹۲۹۸۲۴۲۶۵، ایمیل: m.hashemi.econlaw@gmail.com

آدرس: تهران، پل مدیریت، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، کد پستی: ۱۴۶۵۹۴۳۶۸۱

درگاه اینترنتی: <https://bankinglaw.org>

۲.۱ تقویت نظام حقوقی در راستای حمایت از تولید

از منظر حقوقی، تحقق شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» مستلزم اصلاحات قانونی در حوزه بانکداری است. یکی از مهم‌ترین موضوعات، ایجاد چارچوب‌های حقوقی حمایتی برای فعالیتهای تولیدی و صنعتی می‌باشد. این امر شامل تدوین و اجرای قوانین حمایت از سرمایه‌گذاری در صنایع اولویت‌دار، کاهش موانع قانونی برای دسترسی به منابع مالی و بهبود شفافیت در فرایند اعطای تسهیلات بانکی است. به عنوان مثال، بازنگری در قوانین مربوط به گواهی سپرده‌های ویژه و اوراق تأمین مالی می‌تواند نقش موثری در انتقال سرمایه‌های بانکی به حوزه تولید ایفا کند.

۲.۲ عدالت در توزیع منابع مالی

یکی از چالش‌های حقوقی موجود در نظام بانکی، عدم توزیع عادلانه منابع مالی میان بخش‌های مختلف اقتصادی است. از سوی دیگر، ناترازی در توزیع تسهیلات بانکی میان بنگاه‌های بزرگ و کوچک، مانعی برای رشد اقتصادی محسوب می‌شود. شعار سال جدید، تأکید بر اینکه سرمایه‌های ملی باید در زمینه‌های مولد به کار گرفته شوند، ضرورت ایجاد قوانین و مقرراتی را نشان می‌دهد که بتوانند عدالت در تخصیص منابع را تضمین کنند. این امر مستلزم تدوین سیاست‌های اعتباری دقیق و نظارت موثر بر اجرای آن‌ها توسط بانک مرکزی و نهادهای نظارتی است.

۲.۳ کنترل تورم و حفظ ارزش پول ملی

از منظر حقوق بانکی، کنترل تورم یکی از اهداف اساسی سیاست‌های پولی است. در سال‌های اخیر، توجه به بازارهای ارز و طلا به عنوان جایگزینی برای سرمایه‌گذاری‌های مولد، باعث بروز نوسانات شدید اقتصادی شده است. شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» به عنوان یک فراخوان جهت استفاده بهینه از منابع مالی، نقش مهمی در کنترل تورم دارد. اصلاح قوانین مربوط به گردش نقدینگی و ایجاد چارچوب‌های حقوقی جهت هدایت منابع به سمت فعالیتهای مولد، می‌تواند به حفظ ارزش پول ملی کمک کند و از ایجاد تورم‌های بیش از حد جلوگیری نماید.

۲.۴ شفافیت و پاسخگویی در فعالیتهای بانکی

یکی دیگر از الزامات حقوقی جهت تحقق اهداف شعار، افزایش شفافیت در عملکرد بانک‌ها و پاسخگویی نهادهای نظارتی است. تدوین مقرراتی که اطلاعات مربوط به اعطای تسهیلات، شرایط و معیارهای اعطای آنها را به‌طور شفاف در اختیار عموم قرار دهند، از جمله راهکارهای حقوقی برای ایجاد اعتماد عمومی و جلوگیری از فعالیت‌های سوداگرانه در نظام بانکی است. این امر نه تنها موجب بهبود عملکرد اقتصادی می‌شود بلکه می‌تواند سطح ریسک‌های ناشی از فعالیت‌های بانکی را کاهش دهد.

۳. چالش‌های موجود نظام بانکی در تحقق شعار سال

۳.۱ ناترازی در توزیع منابع: یکی از چالش‌های مهم، عدم تعادل در تخصیص تسهیلات بانکی بین بنگاه‌های بزرگ و کوچک است. این موضوع، به ویژه در زمان‌هایی که نیاز به حمایت از تولید ملی احساس می‌شود، مانع جذب سرمایه در حوزه‌های مولد می‌شود.

۳.۲ مسائل رویه‌های اجرایی: اجرای قوانین موجود و رویه‌های بانکی، اغلب با چالش‌های اجرایی و بروکراسی همراه است که می‌تواند سرعت و کارایی تأمین مالی را کاهش دهد.

۳.۳ ریسک‌های اعتباری: نوسانات بازار ارز و افزایش نرخ تورم، باعث افزایش ریسک‌های اعتباری و کاهش توان خرید در اقتصاد می‌شود؛ از این رو، نیاز به تنظیم قوانین دقیق‌تر جهت کنترل این ریسک‌ها احساس می‌شود.

۴. پیشنهادهایی جهت تحقق شعار سال در نظام بانکی

۴.۱ بازنگری و اصلاح قوانین بانکی

با تدوین مقررات حمایتی نوین و اصلاح مقررات قدیمی، بانک‌ها به سمت اعطای تسهیلات مولد سوق داده می‌شوند تا ریسک‌های تورمی کاهش یابد. در این راستا، تعیین معیارهای شفاف برای ارزیابی پروژه‌های تولیدی و صنایع کلیدی، تخصیص بهینه منابع بانکی را تضمین می‌کند. این رویکرد، زمینه تحول نظام بانکی و رشد اقتصادی را فراهم می‌آورد.

۴.۲ تقویت نظارت و پاسخگویی

تقویت نهادهای نظارتی و انتشار گزارش‌های دوره‌ای عملکرد بانک‌ها را شفاف و قابل دسترسی می‌کند. بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی، به بهبود فرآیندهای نظارتی و کاهش خطاهای اجرایی منجر می‌شود. این اقدامات موجب افزایش اعتماد عمومی و پاسخگویی مؤثر در نظام بانکی خواهد شد.

۴.۳ توسعه ابزارهای تامین مالی

با توسعه ابزارهایی نظیر اوراق گام و برات الکترونیک و ... امکان تأمین مالی مولد برای بنگاه‌ها فراهم می‌شود. ارائه تسهیلات ویژه و شرایط اعتباری مناسب به پروژه‌های تولیدی، به‌ویژه در بخش‌های اولویت‌دار، سرمایه‌گذاری در تولید را توسعه می‌دهد. این ابتکارات، منابع مالی را به سمت فعالیت‌های مولد هدایت کرده و رشد اشتغال را تقویت می‌کنند.

۴.۴ تبیین چارچوب‌های قانونی برای عدالت در توزیع منابع

ایجاد مقرراتی که از توزیع ناعادلانه تسهیلات بانکی میان بنگاه‌های بزرگ و کوچک جلوگیری کند، اهمیت زیادی دارد. تضمین استفاده از سرمایه‌های ملی در جهت توسعه تولید و حمایت از فعالیت‌های مولد، عدالت اقتصادی را تقویت می‌کند. این چارچوب‌های قانونی زمینه‌ی تخصیص عادلانه منابع و بهبود معیشت مردم را فراهم می‌آورند.

نتیجه‌گیری

شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» به عنوان یک فراخوان جهت تحول در نظام اقتصادی و بانکی کشور، پیامدهای حقوقی و اقتصادی گسترده‌ای به همراه دارد. از منظر حقوق بانکی، تحقق این شعار مستلزم بازنگری در قوانین و مقررات مربوط به اعطای تسهیلات، کنترل نقدینگی و تضمین عدالت در توزیع منابع مالی است. همچنین، ایجاد چارچوب‌های شفاف و استفاده از فناوری‌های نوین در نظارت و مدیریت سیستم بانکی می‌تواند نقش بسزایی در هدایت سرمایه‌های ملی به سمت تولید داشته باشد. در این راستا، اصلاح قوانین بانکی و تدوین سیاست‌های حمایتی، از مهم‌ترین گام‌های لازم برای تحقق اهداف اقتصادی کشور به شمار می‌آید.

با توجه به چالش‌های موجود نظیر ناترازی در توزیع منابع، مسائل اجرایی و ریسک‌های تورمی، استفاده از فرصت‌های ناشی از نوآوری‌های فناوری و بازنگری در رویه‌های قانونی، می‌توان به ایجاد یک نظام بانکی کارآمد

و مولد دست یافت. این تحول نه تنها باعث رشد اقتصادی و کاهش تورم می‌شود، بلکه موجب افزایش اشتغال و بهبود معیشت مردم نیز خواهد گردید.

در پایان، تأکید می‌شود که مشارکت فعال دولت، بخش خصوصی و عموم مردم در جهت تحقق این شعار، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. تنها با همکاری همه جانبه و همت مشترک می‌توان از بحران‌های اقتصادی پیش‌رو گذشت و به یک اقتصاد مقاومتی دست یافت که بر پایه تولید ملی و عدالت در توزیع منابع مالی بنا شده باشد.

این یادداشت، سعی داشت تا ابعاد مختلف شعار «سرمایه‌گذاری برای تولید» از منظر حقوق بانکی را مورد بررسی قرار دهد و راهکارهایی را جهت تحول در نظام بانکی ارائه کند. امید است با اجرای این پیشنهادها و اصلاحات قانونی، شاهد جهش تولید، کاهش تورم و بهبود معیشت مردم عزیز کشور باشیم.

